Lausunto

2.6.2021

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Eduskunta
Valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaosto

VNS 4/2021 vp Valtioneuvoston selonteko sisäisestä turvallisuudesta

Sisäministeriön pelastusosaston asiantuntijalausunto valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaostolle sisäisen turvallisuuden selonteosta

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaosto on pyytänyt sisäministeriöltä asiantuntijalausuntoa valtioneuvoston sisäisen turvallisuuden selonteosta teemana pelastustoimi.

Valtioneuvosto antoi selontekonsa sisäisestä turvallisuudesta eduskunnalle 20.5.2021. Selonteko ja sen valmistelu perustuivat eduskunnan päätökseen koskien edellistä, vuonna 2016 annettua selontekoa sekä pääministeri Marinin hallituksen ohjelmaan.

Valtioneuvoston antamassa sisäisen turvallisuuden selonteossa kuvataan Suomen sisäisen turvallisuuden tilaa ja siihen kohdistuvia muutosvoimia. Lisäksi selonteossa määritellään sisäisen turvallisuuden tavoitteet ja kehittämisen suunta alkaneelle vuosikymmenelle. Suomi maailman turvallisimpana maana vuonna 2030 -nimetyssä selonteon viidennessä luvussa todetaan toimenpiteet, joilla tavoitteet saavutetaan. Luku sisältää seuraavasti otsikoidut toimenpiteet:

- Ennalta ehkäisemme turvallisuusongelmia laajassa yhteistyössä.
- Varmistamme, että kaikki väestöryhmät voivat luottaa viranomaisiin ja yhteiskuntaan.
- Hälytyspalvelumme toimivat ja apua on saatavilla nopeasti.
- Paljastamme ja selvitämme rikoksia tehokkaasti ja tuloksellisesti.
- Tunnistamme ja torjumme kansallisen turvallisuuden uhkia.
- Toimimme aktiivisesti ja ennakoivasti kansainvälisessä yhteistyössä.
- Laadukkaat palvelut edellyttävät riittäviä voimavaroja.

Suomen säilyttäminen tulevaisuudessa maailman turvallisimpana maana edellyttää panostusta sisäisen turvallisuuden laadukkaisiin palveluihin ja osaavaan henkilöstöön. Viranomaistoiminnassa on tunnistettu useita kehittämiskohteita, joihin vastaaminen vuoteen 2030 mennessä on tärkeää Suomen ja Suomessa olevien ihmisten turvallisuuden takaamiseksi. Ministeriöiden arvion mukaan sisäisen turvallisuuden ja oikeudenhoidon selonteossa mainittuihin tarpeisiin vastaaminen ja riittävien palveluiden turvaaminen tarkoittaisi pysyvän rahoituksen tasokorotusta noin 10 prosentilla vuoden 2020 kehystasosta vuoteen 2030 mennessä, jos

Kirkkokatu 12, Helsinki
PL 26, 00023 Valtioneuvosto
Vaihde 0295 480 171 | kirjaamo@intermin.fi | www.intermin.fi

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

valtiontaloudelliset edellytykset sen sallivat. Mikäli rahoitusta ei lisätä, tulee asetettuja tavoitteita tarkastella uudelleen.

Pelastustoimi ja hätäkeskustoiminta

Erityisesti pelastustoimen valtakunnallisen kehittämisen osalta selonteossa on muun muassa esitetty, että pelastustoimen uudelleen organisoinnilla turvataan pelastustoiminnan, onnettomuuksien ennalta ehkäisyn ja häiriötilanteisiin varautumisen korkea taso koko maassa.

Pelastustoimen nykyisessä, kuntapohjaisessa, järjestelmässä on arvioitu olevan rahoitusvajetta yhteensä 81 milj. euroa. Arvio sisältää henkilöstökulut, kiinteistöjen vuokrakuluja, palveluiden ostot, muut kulut ja poistot. Rahoitusvaje johtuu palvelutasopuutteista (58 milj. euroa), varallaolon muutostarpeista (13 milj. euroa) sekä Öljysuojarahaston muuttuneesta taloudellisesta tilanteesta (10 milj. euroa / vuosi).

Pelastustoimen toimintavalmiuden saattaminen pelastuslaissa säädetylle tasolle edellyttäisi arvioiden mukaan pelastuslaitoksille lisää noin 750 henkilötyövuotta päätoimista henkilöstöä nykyisten 6200 lisäksi ja noin 450 sopimuspalokuntalaista nykyisten 15 350 lisäksi. Päätoimisten lisätarve sisältää 550 henkilöä toimintavalmiuden parantamiseksi ja 200 henkilöä varallaolon korvaamiseksi. Pelastustoimen toimintaedellytyksiä ja tarvittavaa henkilöstömitoitusta arvioidaan pelastustoimen uudistuksessa osana sote-uudistusta.

Edellä mainittu pelastustoimen tunnistettu rahoitusvaje tulisi täyttää ennen sote- ja pelastustoimen uudistusta pelastustoimen rahoitusvastuussa olevien kuntien toimesta. Mahdollinen loppuosa pyritään kattamaan hyvinvointialueiden siirtymäkauden aikana vuoteen 2030 mennessä.

Valtion rahoituksen tulee eduskunnan käsittelyssä olevan lainsäädännön mukaan turvata muodostuville hyvinvointialueille riittävät ja oikeasuhtaiset taloudelliset edellytykset suoriutua lakisääteisten tehtävien järjestämisestä.

Selonteon viidennessä luvussa esitetään viranomaistoiminnassa tunnistettuja kehittämiskohteita, joihin vastaaminen vuoteen 2030 mennessä on tärkeää Suomen ja Suomessa olevien ihmisten turvallisuuden takaamiseksi. Erityisesti pelastustoimea ja hätäkeskustoimintaa koskettavat seuraavat tunnistetut kehittämiskohteet:

- Varmistetaan pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan suorituskyky ja voimavarat ottaen huomioon kansalliset ja alueelliset palvelutarpeet.

Sisäministeriö
Inrikesministeriet

- Varmistetaan pelastustoimen ja siviilivalmiuden valtakunnallisen johtamisen ja valmisteilla olevien hyvinvointialueiden ohjauksen edellyttämät voimavarat valtioneuvostossa.
- Huolehditaan pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan koulutusjärjestelmien uudistamisesta.
- Turvataan Hätäkeskuslaitoksen laadukkaat palvelut niin normaalioloissa kuin häiriötilanteissa. Tämä tarkoittaisi arviolta henkilöstömäärän nostamista nykyisestä 40 henkilötyövuodella.
- Huolehditaan hätäkeskustoiminnan tietojärjestelmien sekä tietoliikenneyhteyksien ja EU-vaatimusten mukaisen vaaratiedottamisjärjestelmän kehittämisestä.

Hyvinvointialueita koskevan uudistuksen jälkeen pelastustoimen ohjaustehtävät ministeriössä lisääntyvät merkittävästi, mikä edellyttää resurssitason pysyvää nostamista 10 henkilötyövuodella tehtävistä suoriutumiseksi. Pelastustoimen uudistukseen tähän saatu kehittämisrahoitus on toistaiseksi käytettävissä vain vuoden 2021 loppuun asti.

Pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan koulutusjärjestelmien uudistamisella turvataan osaava ja riittävä henkilöstö toimialojen palveluihin. Vuoteen 2022 myönnetyllä väliaikaisella kehysrahoituksen lisäyksellä tämän hetkinen pelastajien ja hätäkeskuspäivystäjien koulutusmäärä on turvattu vuoteen 2022 asti. Henkilötyövuosien määrä on tämän lisäyksen turvin saatu nostettua 12 henkilötyövuodella 128 henkilötyövuoden tasolle. Tulevina vuosina joudutaan palaamaan aiemmalle tasolle (116 henkilötyövuotta), mikä tarkoittaa käytännössä sitä, ettei nykyisiä koulutusmääriä pystytä saavuttamaan. Sisäministeriön selvitysten perusteella pelastajatutkinnon suorittaneiden määrää tulee vuoteen 2030 mennessä kasvattaa vähintään 750 lisätutkinnolla, mikä tarkoittaa vuosittaisen tutkintomäärän kaksinkertaistumista. Tämä vaatii mittavan pysyvän lisärahoituksen vuodesta 2023 alkaen.

Pelastustoimen ja siviilivalmiuden kokonaisuus on ollut tarkastelussa vuosina 2020 ja 2021 erillisessä suorituskykyhankkeessa sisäministeriössä. Valtion vastuulla olevat pelastustoimen ja väestönsuojelun valtakunnallisen johtamisen, ohjauksen ja tarvittavat valtakunnalliset järjestelyt tarkistetaan suhteessa toimintaympäristöön ja uhkiin. Arvio ja esitykset tarvittavista voimavaroista voidaan tehdä hankkeen päättyessä vuoden 2021 loppuun mennessä. Nämä esitykset eivät sisälly vielä selonteon voimavara-arvioihin, mutta nyt käytettävissä olevan tiedon perusteella niiden perusteella tarvitaan lisäresursseja kaikille toimintatasoille.

Varautumisjohtaja Jussi Korhonen, sisäministeriön pelastusosasto